

SC-131

September-2020

M.A., Sem.-IV

509 : Sanskrit

(EA : Indian Philosophy)

अणुभाष्य-योगदर्शन

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

PART – I

नीचेना आठ प्रश्नो पैकी गमे ते त्रणना उत्तरो लओ.

Write the answers to any **three** of the following questions.

1. विवरणात्मक नोध साथे गद्यभंडोनो अनुवाद करो.

14

Translate paragraphs with explanatory note.

(1) बाधोपलब्धिश्च । शब्दश्चक्षुरादिवन्न संदिग्धार्थप्रतिपादकः । तदर्थश्च व्याकरणादिना निश्चीयते । यथा लौकिकवाक्ये तथा वेदेषु । न च तद्विरुद्धं निर्णेतव्यम् । अप्रामाणिकत्वप्रसङ्गात् । तस्माद्वेदार्थज्ञानार्थं विचारो नारम्भणीयः ।

स्यादेतत् । न वेदार्थज्ञानमात्राय विचारः किंतु ब्रह्मज्ञानाय । तस्य चात्मरूपत्वात् तस्य चाविद्यावच्छिन्नत्वाद् देहात्मभावदृढप्रतीतेस्तदतिरिक्तस्य ब्रह्मणोभावान्न वेदमात्रादसंभावना-विपरीतभावनानिवर्तकं ज्ञानमुत्पद्यते प्रत्युत देहात्मभावदृढप्रतीतेः श्रुतेरुपचरितार्थत्वं स्तुतित्वं वा कल्पयिष्यतीति ।

(2) फलसंबन्धात् । ऋचापि विवृतम् । सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म । यो वेद निहितं गुहायाम् परमे व्योमन् । सोऽनुते सर्वान् कामान् सह ब्रह्मणा विपश्चिता (तै. २-१) इति । फलार्थं च ब्रह्मज्ञानं फलं च फलवाक्योक्तधर्मज्ञानादेव । नान्यथा । कर्तृत्वं च परविवरणतयोक्तम् । परं किमित्युक्ते यः सर्वान्तर आनन्द इति । कथं सर्वान्तरमित्याकाङ्क्षायां परिचयार्थं भूतभौतिकसृष्टिमुक्त्वा गौणानन्तर्यं परिहृतम् । गौणोपासनाफलं च प्रधानशेषतयोक्तम् । तत्रान्य गतकर्तृत्वरोपानुवादोपि सम्भवति । ततश्च-भृगुर्वे वारुणिः (तै. ३-१) इत्युपाख्यानेपि परिचायकत्वाद् गौणकर्तृत्वमेवानुद्ध्यते फलाश्रवणादिति पूर्वपक्षः ।

2. विवरणात्मक नोंध साथे गद्यभंडोने अनुवाद करो. 14
 Translate paragraphs adding explanatory notes.
- (1) अथेत्ययमधिकारार्थः । योगानुशासनं शास्त्रमधिकृतं वेदितव्यम् । योगः समाधिः । स च सार्वभौमश्चित्तस्य धर्मः । क्षिप्तं, मूढं, विक्षिप्तमेकाग्रं, निरुद्धमिति चित्तभूमयः ।
 तत्र विक्षिप्ते चेतसि विक्षेपोपसर्जनीभूतः समाधिर्न योगपक्षे वर्तते । यस्त्वेकाग्रे चेतसि सद्भूतमर्थं प्रदूयते क्षिणोति च क्लेशाकर्मबन्धनानि श्लथयति, निरोधमभिमुखं करोति स संप्रज्ञातो योग इत्याख्यायते । स च वितर्कानुगतो, विचारानुगत, आनन्दानुगतोऽस्मितानुगत इत्युपरिष्ठात्प्रवेदयिष्यामः । सर्ववृत्तिनिरोधे वसंप्रज्ञातः समाधिः ॥१॥
- (2) व्यासभाष्यम्-इन्द्रियप्रणालिकया चित्तस्य बाह्यवस्तु परागातद्विषया सामान्यविशेषात्मनोऽर्थस्य विशेषावधारणप्रधाना वृत्तिः प्रत्यक्षं प्रमाणम् । फलमविशिष्टः पौरुषेयश्चित्तवृत्तिबोधः बुद्धेः प्रतिसंवेदी पुरुष इत्युपरिष्ठादुपपादयिष्यामः । अनुमेयस्य तुल्यजातीयेष्वनुवृत्तो भिन्नजातीयेभ्यो व्यावृत्त संबन्धो यस्तद्विषया सामान्यावधारणप्रधाना वृत्तिरनुमानम् । यथ देशान्तरप्राप्तेर्गतिमच्चन्द्रतारकं चैत्रवत्, विन्ध्यश्चाप्राप्तिरगतिः ।
3. श्रीमद् वल्लभाचार्यना मतानुसार ज्ञान कर्म अने भक्ति समझवो. 14
 Explain Gyan Karma and bhakti according to Shrimad Vallabhacharya.
4. चित्तना विक्षेपो विशे विस्तृत नोंध लभो. 14
 Write a detailed note about Citta vikṣēp.
5. शुद्धकैत दर्शन अनुसार तद्गुणसारत्वादित्याधिकरण समझवो. 14
 Explain तद्गुणसारत्वादित्याधिकरण according to शुद्धाद्वैत वेदान्त.
6. शुद्धकैत वेदांत अनुसार उभयलिङ्गाधिकरणम् समझवो. 14
 Explain the उभयलिङ्गाधिकरणम् according to शुद्धाद्वैत वेदान्त.

7. ટૂંકનોંધ લખો. 14
- Write short note.
- (1) આવિર્ભાવ તિરોભાવ વાદ: ।
- (2) અવિકૃતપરિણામવાદ: ।

8. ટૂંકનોંધ લખો. 14
- Write short note.
- (1) પાંચ ચિત્તવૃત્તિઓ
Five Cittavṛttis
- (2) સંપ્રજ્ઞાતયોગ: ।

PART – II

9. નીચેના પ્રશ્નો પૈકી ગમે તે ચાર પ્રશ્નોનાં ઉત્તર લખો. 8
- Write the answers to any **four** of the following questions.
- (1) વેદાંત દર્શનના અન્ય પ્રચલિત નામ જણાવો.
Write another famous name of Vedant Darshan.
- (2) વલ્લભાચાર્યે કેટલા પ્રમાણનો સ્વીકાર કર્યો છે ? નામ આપો.
How many evidence (પ્રમાણ) which accepted by Vallabhacharya ? Give name.
- (3) મર્યાદા માર્ગ એટલે શું ?
What is 'Maryada Marg' ?
- (4) યોગસૂત્રનાં ચાર પદનાં નામ આપો.
Give names of four Pāda of Yōgasūtra.
- (5) યોગદર્શન અનુસાર 'યમ' એટલે શું સમજાવો.
Explain, what is the meaning of 'yama' according to Yōga darśana.
- (6) 'સબીજ સમાધિ' એટલે શું ?

What is the meaning of 'Sabīja samādhi' ?

(7) સમાધિ પાઠમાં કેટલા સૂત્ર છે ?

How many sūtra are there in Samādhi pāda ?

(8) યોગના આઠ અંગોના નામ આપો.

Name the eight aṅgs of Yōga.

SC-131

September-2020

M.A., Sem.-IV

509 : Sanskrit

(EB : अलंकार – काव्यादर्श)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

- सूचना : (1) विभाग 1 मांथी गभे ते त्रणु प्रश्नना उत्तर लणु. दरेकनो गुणलभार 14 नो छे.
(2) विभाग 2 मांथी सूयव्या प्रमाणे आठ प्रश्नोना उत्तर लणवानां छे. दरेकनो अेक गुण छे.

विभाग – I

1. नीथेनी कारिकाओमांथी गभे ते ले ने जइरी विवरणु साथे सभणवो. 14
 - (1) इदमन्धतमः कृत्स्नं जायेत भुवनत्रयम् । यदि शब्दाह्वयं ज्योतिरासंसारान् दीप्यते ॥
 - (2) संस्कृतं नाम दैवी वागन्वाख्याता महर्षिभिः । तद्भवस्तत्समो देशीत्यनेकः प्राकृतक्रमः ॥
 - (3) अपादः पदसन्तानो गद्यमाख्यायिका कथा । इति तस्य प्रभेदौ द्वौ तयोराख्यायिका किल ॥
2. नीथेनी कारिकाओने जइरी विवरणु साथे सभणवो. 14
 - (1) मिश्राणि नाटकादीनि तेषामन्यत्र विस्तरः । गद्यपद्यमयी काचिच्चम्पूरित्यभिधीयते ॥
 - (2) गौर्गौः कामदुधा सम्यक् प्रयुक्ता स्मर्यते बुधैः । दुष्प्रयुक्ता पुनर्गोत्वं प्रयोक्तुः सैव शंसति ॥
3. नीथेना कारिकांश उपर सविवरणु टूकनोध लणु. 14
 - (1) उपमैव तिरोभूतभेदा रूपकमुच्यते ॥
 - (2) वर्णावृत्तिरनुप्रासः पादेषु च पदेषु च ॥
4. आथार्य दंडीअे आपेलां मल्लकाव्यनां लक्षणुने तभारा शब्दोभां आलेणु. 14
5. आथार्य दंडीने अनुसारी इपक अलंकारनुं लक्षणु उदाहरणु साथे सभणवी, तेना लेदोनी सभण आपो. 14

6. આચાર્ય વામનનું કાવ્યશાસ્ત્રમાં શું પ્રદાન છે, તે લખો. 14
7. આચાર્ય દંડી પ્રમાણે ક્યું કાવ્ય કલ્પાન્તર-સ્થાયિ છે, તે ઉદાહરણ આપી સમજાવો. 14
8. આચાર્ય દંડીએ આપેલા કથા અને આખ્યાયિકાનાં સ્વરૂપની સમીક્ષા કરો. 14

વિભાગ – 2

9. નીચેના પ્રશ્નોના સંક્ષેપમાં ઉત્તર આપો. (ગમે તે ચાર) 8
- (1) કાવ્યનો આત્મા ધ્વનિ છે, એ કોનો મત છે ?
 - (2) ગદ્યનું જીવિત શું છે ?
 - (3) સર્વશુક્લા કોણ છે ?
 - (4) વાક્યાર્થોપમા કેટલા પ્રકારની છે ?
 - (5) કાવ્યશોભાકર ધર્મને શું કહે છે ?
 - (6) અપરવક્ત્ર શું છે ?
 - (7) શ્લેષ વગેરે દશ ગુણો કયા માર્ગના પ્રાણરૂપ છે ?
 - (8) આચાર્ય દંડીએ કેટલા કાવ્યગુણો દર્શાવ્યા છે ?
 - (9) આચાર્ય દંડીના મતે અર્થાલંકાર કેટલા છે ?
 - (10) હેમચંદ્રાચાર્યના કાવ્યશાસ્ત્રીય ગ્રંથનું નામ આપો.
 - (11) આચાર્ય ભામહે કાવ્યનું લક્ષણ શું આપ્યું છે ?
 - (12) રીતિ સંપ્રદાયના પ્રવર્તક આચાર્ય કોણ છે ?